

Az UMZE kamarazenekar hangversenye, Olasz Intézet

Vannak olyan művek, melyek szellemi nagysága és zenetörténeti jelentősége minden zenész számára kétségtelen, tanulunk róluk, ismerjük és szeretjük őket, mégis ritkán szólalnak meg. Talán nincs is tökéletes előadásuk, csak képzeletben, a partitúra-lapokon vagy aprólékosan mikrofonozott és montírozott lemezfelvételeken. Nemcsak játszani, hallgatni is nehéz őket, s ahhoz, hogy igazi szépségüket egyáltalán felmérni tudjuk, majdnem annyi figyelmet igényelnek tőlünk, mint amennyi az eljátszásukhoz kell. Az UMZE KAMAREGYÜTTES és KOCSIS ZOLTÁN január 20-i hangversenyének első felében három ilyen zene is megszólalt: WEBERN op. 10-es *Öt zenekari darabja* és op. 24-es *Koncertje*, valamint STRAVINSKY időskori *Szeptettje*. Nagyon tudatos műsorszerkesztésre vall, hogy e sűrű és nagy kompozíciókat két könnyebb fajsúlyú (bár játszani aligha egyszerűbb) Stravinsky mű enyhítette, a *Nyolc hangszeres miniatűr* és az orosz népi szövegekre komponált *Pribautki*-dalciklus. S ha az előbb azt mondtam, hogy ezeknek a daraboknak talán nincs is hibátlan előadása, a mostani hangverseny éppen azt bizonyította, hogy mégis el lehet őket játszani a tökéletesség erejével. Pedig nem történt más, minthogy az Olasz Intézet nem túlságosan ösztönző akusztikai körülményei között is ezerféle dinamikai árnyalattal, finom artikulációval, pontos ritmusban és tempóban szólalt meg minden hang. Ez szinte magától értetődő természetességgel, a korrekt lemezfelvételeket is felülmúlva hozta létre Webern zenéjének pillanatonként hullámzó hangszínvilágát, a sűrű polifóniájú és a játékos Stravinsky-tételek energiáit. A szigorú szemmel olvasott hangok és az érzékeny hallással létrehozott árnyalatok sora talán egyedül a Pribautkiban gyengült meg, ahol - HAJNÓCZY JÚLIA hangjának nem igazán karakteres színe miatt - az énekszólam néha erőtlennek tűnt, mintha az énekesnő nem tudott volna élni a tág térrel, melyet Kocsis Zoltán egyébként mindvégig biztosított a zenészeinek. Valójában ugyanis szólista igénnyel játszott mindenki, egy olyan vezető irányításával, aki egyszerre fogta át e művek legapróbb részleteit és a nagyobb összefüggéseket, és akinek a keze alatt a virtuozitás tökéletesen összehangolt kamarazenélésben oldódott fel, mint például Webern op. 24-es koncertjében. (Zene)

A hangverseny második része másról szólt. Schönberg Maeterlinck versére komponált *Herzgewächse* (Szívnövények) című kantátája, az 1910-es években kibontakozó expresszionista mozgalom egyik első, emblematikus jelentőségű alkotása állt a középpontjában. Különleges, újat kereső zene, mely végletes lehetőségeket feszeget. A majdnem három oktávot felölelő, nagyon magas szoprán szólámat még mai füllel hallgatva is szokatlan együttes, azaz celesta, harmónium és hárfá kíséri. Nem véletlenül játsszák ritkán: kevesen lehetnek ma, akik valóban hitelesen tudnak szárnyalni a hangjukkal a „kék kristály” és a felé röpdülő „fehér ima” zenei jelképeinek éteri regiszterében. S bár az amerikai CHARITY TILLEMANN-DICK különlegesen szép fényű orgánuma később valószínűleg alkalmas lesz erre a feladatra, jelenlegi tudása és énektechnikája kevés hozzá, mint ahogyan nem az övé még RICHARD STRAUSS *Szerenádjának* könnyed virtuozitása sem. A Schönberg-mű előtt ugyanis a Strauss-dal és Ravel *Miroirs* zongoradarab-sorozatának ötödik tétele, a *Harangok völgye* is felhangzott.

Kocsis Zoltán feldolgozásában a celesta, a hárfa és a harmónium együttese egybetartozó szvitté kapcsolta a három művet, melyben az első kettő tulajdonképpen már nem is átírat, hanem inkább újrakomponált ötlet volt. A művészettörténet „remake” eljárásnak hívja ezt a módszert (Stravinsky is szívesen alkalmazta), amikor a kiindulásul szolgáló alapanyagból nem egy másik olvasat jön létre, hanem új jelentésű kompozíció. Strauss szerenádja nosztalgikus zenélődobozzá, Ravel magányos, depressziós harangzenéje elvarázsolt, nem evilági hangokká változott, a romantika és az impresszionizmus két végletes pontját képviselő tételek tehát a Herzgewächse expresszionista hangzásához idomultak. Bizarr, de szép és gondolatébresztő vállalkozás volt. (Zene: Ravel)

A műsort JÖRG WIDMANN 2002-ben komponált *Freie Stücke* (Szabad darabok) című műve zárta. A 35 éves komponista a kortárs német zeneszerzés egyik nagy ígérete. Partitúráit a Schott kiadó terjeszti, ő maga pedig nemcsak zeneszerzőként, hanem klarinétosként is gyakori vendége a rangos európai fesztiváloknak. Bravúros előadásban megszólaltatott, etüdszerű karakterdarabokból összefűzött műve csak részben igazolta felfelé ívelő karrierjének lendületét. Számomra luftballonzenének tűnt, melyben a látványos, szélsőséges ötletek, a dallamos és zörej-elemek ügyes kombinációja sem tudta ellensúlyozni az ürességet.